

Beleven in muziek

Didactische pedagogische planner voor muziekervaring in het speciaal onderwijs

*Vincent Lamers
Carolien Hermans
dr. Melissa Bremmer*

(2018)

Het onderzoek *De multimodale muziekbubbel* beschrijft een muziekpraktijk voor zeer laag functionerende leerlingen van het SO. Doel is om muzikale parameters zodanig fysiek te vertalen dat er een lichaamde muzikale ervaring ontstaat. Deze tool vat de didactische en pedagogische aanbevelingen van het onderzoek samen waarmee elke vakleerkracht in het SO zijn eigen ‘multimodale muziekbubbels’ kan creëren.

Lees het [onderzoek](#).

Vincent Lamers is muziekdocent. Binnen het speciaal onderwijs specialiseerde hij zich in muziekbelevingslessen voor leerlingen met een ernstige meervoudige beperking.

Carolien Hermans is docent bij de opleiding Docent Muziek, Conservatorium van Amsterdam en werkt aan een artistiek promotie onderzoek naar gedeelde betekenisgeving in dansimprovisatie en het fysiek spel van kinderen bij de Universiteit Leiden.

Dr. Melissa Bremmer is docent aan het Conservatorium Amsterdam en de Master Kunsteducatie. Daarnaast is zij met dr. Emiel Heijnen co-lector van het Lectoraat Kunsteducatie (AHK).

DIDACTISCHE CHECKPUNTEN

Doelgroep	Hoe goed ken ik de groep?	Welke behoeftes hebben de leerlingen? Welke activiteiten sluiten daarbij aan?	
Randvoorwaarden muziek als middel	Heb ik het praktisch goed georganiseerd?	<ul style="list-style-type: none"> – ruimte – groepsgrootte – opstelling – apparatuur 	
	Wat vinden mijn collega's ervan?	<ul style="list-style-type: none"> – respect en bereidheid bij collega's – kennis van doelstellingen 	<i>Voorlichting</i>
Muziek als middel	Welke niet-muzikale doelen wil je bereiken?	<ul style="list-style-type: none"> – communicatie – concentratie – zelfbeeld, zelfvertrouwen – sociaal-emotioneel 	<i>Wat staat voor jou voorop?</i>
Muzikale doelen, muziekkeuze	<p>Welke muzikale parameters wil je laten beleven?</p> <p>Welke parameters uit dit muziekstuk kan je goed vertalen?</p>	<ul style="list-style-type: none"> – maat – ritme – melodie – volume – sfeer 	<i>Instrumentale muziek is het meest geschikt</i>
Structuur	Welke structuur gebruik ik?	<p><i>les:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – beginlied – activiteiten – slotlied <p><i>activiteiten:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – intunen – voordoen – uitvoeren – afsluiten 	<i>Gebruik altijd dezelfde structuur: dit zorgt voor voorspelbaarheid en daarmee voor veiligheid. Zie pedagogische checkpunten</i>
Embodiment sensorische integratie	Hoe kan je een belichaamde muzikale ervaring teweegbrengen?	<ul style="list-style-type: none"> – Hoe kan ik de muzikale parameter het best overbrengen? 	<i>Bouw de activiteit op: begin veilig bij de voeten en benen en breidt vandaaruit verder uit</i>
	Welke zintuigen spreek je aan?	<ul style="list-style-type: none"> – horen – voelen – zien – ruiken – proeven 	<i>Denk ook aan proprioceptie en vestibulair systeem. Hoe meer zintuigen, hoe meer indruk</i>

Materiality	Met welk materiaal kan ik de muzikale parameter het best vertalen?	<i>functie:</i> – verwijzer (triadische) aandacht vragen <i>kwaliteit</i> – textuur – zachtheidhardheid – kleur – geur – praktische bruikbaarheid	<i>Vaak is er ook een kist of tas als verwijzer naar de activiteiten die er in zitten</i> <i>Door een kwaliteit van het materiaal te veranderen ontstaat er een andere beleving</i>
Narrativity	In welke context staat de activiteit, wat is de relatie met het curriculum?	– de les zelf is het verhaal – sluit aan bij het thema in de klas – sluit aan bij een verhaal	<i>Deze kwaliteit is vaak onderbelicht</i>

PEDAGOGISCHE CHECKPUNTEN

Voorspelbaarheid, vertrouwen, veiligheid	Hoe zorg ik voor de 3 V's?	Door voorspelbaar te handelen in de opbouw van de les, de opbouw van een activiteit en de interactie met de leerlingen, ontstaat vertrouwen bij leerlingen en daarmee veiligheid.	<i>Begin elke les met hetzelfde welkomstliedje, ga elke keer op dezelfde manier de kring rond, sluit de les steeds op dezelfde manier af etc.</i>
Contact maken aandacht vasthouden	Hoe maak ik contact met de leerling? Hoe houd ik de aandacht vast?	<i>verbaal:</i> – vragen <i>non-verbaal:</i> – oogcontact – expressie <i>fysiek:</i> – uitnodigende hand <i>triadische aandacht:</i> – gezamenlijke aandacht via materiaal	<i>De manier waarop je contact zoekt, kun je gedurende de activiteit ook inzetten om aandacht vast te houden</i>
Uitvoeren activiteiten	Hoe voer ik een activiteit uit in een een-op-een situatie?	<i>contact maken:</i> – zie boven, leerling uitnodigen <i>intunen:</i> – is de leerling er klaar voor <i>voorbereiden:</i> – materiaal (verwijzer) tonen, laten voelen	<i>Als de aandacht er is, de activiteit goed is voorbereid en wordt uitgevoerd, kan een multimodale muziekbubbel (charmed dyad) ontstaan, waarin vakleerkracht muziek en leerling zich helemaal overgeven aan de belichaamde muzikale ervaring.</i>

		<ul style="list-style-type: none"> – voordoen van de activiteit bij jezelf <i>uitvoeren:</i> – lezen van kleine signalen en daarop reageren <i>afsluiten:</i> – verbaal of non-verbaal 	
Motivatie	<p>Vind de leerling het plezierig genoeg?</p> <p>Is de leerling gemotiveerd om mee te doen?</p>	<ul style="list-style-type: none"> – plezier (of welbevinden) veroorzaakt motivatie 	<p><i>Plezier is voorwaarde voor motivatie en daarmee tot persoonlijke en muzikale ontwikkeling.</i></p>